

Segítsük a szívogató kártevők ellenségeit

A NYÁRI MELEG KEDVEZ A ROVAROK FEJLŐDÉSÉNEK, KÜLÖNÖSEN A NAGYON GYORSAN SZAPORODÓ LEVÉLTETVEK ÉS AZ ATKÁK KESERÍTIK MEG A KERTÉSZKEDŐK ÉLETÉT. EZEKNEK A KÁRTEVŐKNEK ILYENKOR KÉT HÉT SEM KELL EGY ÚJABB NEMZEDÉK KIALAKULÁSÁHOZ. HOGYAN VEHETJÜK FEL VELÜK A HARCOT TERMÉSZETBARÁT MÓDSZEREKKEL?

HORVÁTH CSILLA

Levéltetűt tavasztól szinte minden kerti növényen találhatunk, különösen a gyorsan fejlődő fiatal hajtásokon szívogatnak. Néhány milliméteres, zöld, sárga, barna vagy fekete puha testű rovarok. Némelyik erősen viaszos testű. Igen gyorsan szaporodnak, szűznemzéssel és ivaros úton is hoznak létre utódokat. Minél melegebb van, annál gyorsabban kifejlődik egy-egy nemzedékük. Hazánkban több mint 70 levéltetű-faj él, legutóbb a kajszelevéltetű érkezett meg hozzánk.

Vannak olyan fajok, amelyek csak egy növényen élnek és vannak vándorló fajok, amelyek nyáron más tápnövényre települnek át, majd ősszel repülnek vissza a szárnyas hímek és nőstények a fő tápnövényre, hogy lerakják az áttelelő tojásaikat. Ilyen úgynevezett migráló faj például a fekete cseresznye-levéltetű, sárga szilva-levéltetű, szürke almafa-levéltetű, zöld őszibarack-levéltetű.

A soktápnövényű fekete répa-levéltetű tavaszszal cserjeféléken szívogat, majd nyáron répaféléken, zöldségféléken, dísznövényeken és gyomokon telepszik meg. A közönséges ribiszke-levéltetű május végén csalánfélékre vonul, a közönséges fekete cseresznye-levéltetű a libatopfélékre. A káposzta-levéltetű tavasszal keresztesvirágú gyo-

Levéltetű őszibarackon

mokon szaporodik, onnan települ később a termesztett káposztafélék fiatal leveleire. A zöld őszibarack-levéltetűnek sok száz gazdanövénye van és veszélyes vírusterjesztő. És itt jutottunk el a legfontosabb okhoz, amiért érdemes védekezni a levéltetvek ellen. Közvetlen kártételüket az esetek nagy

Almalevéltetű szívogatása miatt besodródott levelek

Atkaszívás almalevélen

részében képesek kiheverni a növények. Általában a hajtáscsúcs levelein szívogatnak, nyáluk hatására a levelek elszíneződnek, begömbülnek, felhólyagosodnak, torzulnak, később elszáradnak és lehullanak. Ezek a fajok a nevéükben is hordozzák az erre utaló szót, például a levélpirosító almalevéltetű vagy levélpirosító ribiszke-levéltetű. Fiatal fák vagy cserjék esetében a hajtásvégek visszaszáradása nehezíti a korona kialakítását, visszaveti a növények fejlődését, de nem állítja le. Jónéhány levéltetű bőségesen ürít mézharmatot, ami szennyezi a tetűkolónia alatti leveleket, gyümölcsöt vagy éppen a fa alatti tárgyakat. A mézharmat édes anyag, gyűjtik a méhek is, valamint egyes hangyafajok táplálkoznak belőle. A fényes bevonaton később megtelepszik a korompenész gomba és feketévé válik. Ez a sötét réteg gátolja a fotoszintézist, ami azt jelenti, hogy kevesebb tápanyagot képes előállítani a növény a talajból fölvevő tápelemekből.

Mindezeknél sokkal nagyobb veszély, hogy számos levéltetű képes vírusátvitelre, ilyen például a kis málna-levéltetű, az említett zöld őszibarack-levéltetű, fekete répa-levéltetű, sárga burgonya-levéltetű, zselnicemeggy-levéltetű. Olyan veszélyes vírusokat terjesztenek, mint a dohány mozaik vírus, a sharka vírus, valamint számos mozaikot, levélsodródást, hervadást okozó vírust. Minél több tápnövénye van egy levéltetűnek, annál valószínűbb, hogy terjeszti ezeket a víruso-

A katicabogár gyorsan megtalálja a levéltetű-kolóniákat

kat. A vírusbetegségek legtöbbször élvezhetetlenné teszi a termést, legyen az kajsziarack, paradicsom vagy zöldbab. A leginkább veszélyben lévő zöldségfélék a burgonya, saláta, uborka, cukkini, dinnye, bab, répa, illetve a csonthéjas gyümölcsök. Számos fajból nemesítettek már vírusrezisztens fajtákat, és a levéltetvek kevésbé támadják meg az erősebben szőrözött, vastag viaszrétegű vagy egyszerűen vastagabb szövétű leveleket.

A nitrogénellátás szabályozásával is tehetünk a levéltetvek felszaporodása ellen: inkább több kis adagban juttassuk ki a tenyészidő során, mint egy nagy adagban, ami gyors hajtásnövekedéshez, laza szövetekhez vezet.

Mikor érkeznek?

Bár a kártevők első és utolsó nemzedéke szárnyas, a szűznemzéssel létrehozott utódok szárnyatlanok, így kevésbé terjednek gyorsan egyik növényről a másikra, ami megkönnyíti az ellenük való védekezést. Tavasszal, hajtásnövekedés idején sárga ragacsapokkal vagy úgynevezett sárgatállal kezdjük el megfigyelni a betelepedésüket. Sárga színű csapdát beszerezhetünk a gazdaboltokban, karóra erősítve a növényállomány felső szintjén helyezük ki több ponton. Sárga tálnak élénk-sárga, legalább arasznyi átmérőjű műanyag tányért használhatunk, amit cukros vízzel töltünk meg, a vízbe csöp-pentsünk némi mosogatószert a felületi feszültség

csökkentésére. Néhány naponta ellenőrizzük a csapdák tartalmát. Ha hangyák menetelnek fölfelé a fák törzsén, az is utalhat a levéltetvek vagy más mézharmatot termelő szívogatók megjelenésére, ugyanis a mézharmattal táplálkoznak, ezért megvédik a szívogató kolóniákat a ragadozó rovaroktól. Érdemes tehát a hangyák ellen is védekezni: a fa törzsére rakjunk ki ragadós övet, vagy a tövéhez csalogatóanyagot hangyacsapdát.

Zöldségeknél ajánlják a talaj takarását ezüstös fényvisszaverő fóliával, ami megzavarja a tájékozódásban a rovarokat: levéltetvek és molytetvek ellen válik be. Saját magunk is elkészíthetjük műanyag-

A zöldfátyolka lárvája falánk ragadozó

fólia, karton vagy agroszövet befestésével. Később el kell távolítanunk ezt a takaróanyagot, nehogy perzselést okozzon a róla visszavert napfény.

A levéltetveket számos természetes ellenség tizedeli, a jól ismert katicabogarak, a zöld fátyolka lárvája, a zengőlegyek és a gubacs-szúnyogok lárvái, pókok, fülbemászók, ragadozó poloskák, lágybogarak. A kertben, ahol többféle növényt, fákat, zöldségféléket és dísznövényeket nevelünk együtt, több lehetőségük van ezeknek a rovaroknak a táplálkozásra, sokat segíthetnek a szívogató kártevők elleni védekezésben. Számos ismert módszer van arra, hogy több hasznos rovar csalogassunk a kertbe, téli szállást kínálva nekik, akár egy cserépbe tömködött szalmaszállal vagy elegáns darázs-garázssal. Célzottan is

használhatjuk a növénytársítást a hasznos rovarok becsalogatására. Német adatok szerint a sárgarépa vonzza a zöldfátyolkákat, egyes ragadozó poloskákat, a hajnalka és a cickafark a katicabogarakat, zengőlegyeket.

Permetezésre csak olyan szereket használjunk, amik kímélik segítőtársainkat, és csak a betelepítés kezdetén, amikor még nem képesek kellően visszaszorítani a levéltetvek szaporodását. A levéltetvek lágy testű rovarok, a 2-3%-os káliszappanos vagy egyszerű mosogatószeres oldat kiszárítja a testüket. A nyári olajok (Vegesol eReS, Vegarep EC)

A fülbemászó is hasznos rovar

vagy a narancsolaj tartalmú Prev B2 a légzésüket gátolja meg, illetve a narancsolajnak erősen szárító hatása is van. Ásványi olajok is léteznek erre a célra, például a Vektafid A. Mindegyiknél fontos, hogy bő lémenységgel és jó fedettséggel permetezzünk, mert csak akkor hatnak, ha bevonatot képeznek a levéltetvek testén. Nagy melegben, 30 °C fölött ne használjunk olajos készítményt, mert perzselhet. Használhatunk etil-alkoholt is a pusztításukra, denaturált szeszből készített 1-2%-os oldat nedvesítő szerrel együtt alkalmas növényvédelemre.

Az áttelelő tojásokat téli és tavaszi lemosó permetezéssel gyéríthetjük.

Biokészítmény a NeemAzal® T/S, ami egy trópusi növény, a neem fa magjának rovarölő hatását tartalmazza, és jól használható levéltetvek ellen.

Mindezek a módszerek az atkák ellen is hatásosak, bár ezek a kártevők sokkal ellenállóbbak, mint a levéltetvek, jobban bírják a meleget és a szárazságot, nagyon gyorsan szaporodnak. A pókszabásúakhoz tartoznak, akár nyolc lábuk van, akár négy, a hagyományos természetben speciális atkaölő szerekekkel védekeznek ellenük. Biológiai védekezésben ellenük is hatásosak az olajok, a neem fa magjának kivonata, de legalább 3-6 alkalommal heti rendszerességgel kell megismételni a kezelést, hogy visszaszorítsuk a károsításukat. Nagy adagú kénnel, valamint kovafölddel is lehet védekezni ellenük.

A levéltetveknél említett hasznos rovarok az atkákat is pusztítják és ragadozó atkák is táplál-

Csalánlé

A csalánlé régi biokészítmény, az utóbbi években pedig már az Európai Unió hivatalos növényvédőszer-listájára is fölkerült mint levéltetű elleni egyszerű anyag. A recept szerint egy liter vízben kell áztatni 75 g friss vagy 15 g száraz csalánlevelet 3-4 napig, 20 °C-on, naponta fölkeverve. Ezután leszűrjük és ötszörös mennyiségű vízzel hígítjuk, a kémhatását 6-6,5 pH-ra állítjuk be.

koznak velük. Szerencsére hazánkban négy-öt faj is elég gyakori ahhoz, hogy ha megkíméljük őket, elbánnak a kártevő atkákkal.

Legveszélyesebbek növényinkre a takácsatkák, amelyek szívogatásukkal nagyon legyengítik a növényt, akár a pusztulásukat is okozhatják. A szívogatásuk nyomán apró ezüstös pöttyök láthatók először az alsó leveleken, majd egyre följebb. A levélfonákat pedig pókhálószerű szövedék borítja, benne porszemnek látszó levedlett lárvabőrökkel. Maguk az atkák szabad szemmel alig láthatók.